Г81

3134р

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

Гренюк Лілія Степанівна

УДК 159.9-051-056.263(043.3)

МОТИВАЦІЙНА ГОТОВНІСТЬ СТУДЕНТІВ-СУРДОПЕДАГОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

(на матеріалі звуковимови)

19.00.08 – спеціальна психологія

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата психологічних наук

Київ – 2011

НБ НПУ

100068238

НБ НПУ ім. М.П.Драгоманова

7508

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор
Фомічова Людмила Іванівна
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова,
Інститут корекційної педагогіки та психології,
завідувач кафедри сурдопедагогіки

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
дійсний член НАПН України
Бондар Віталій Іванович,
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова,
Інститут корекційної педагогіки та психології,
директор науково-методичного центру
інклюзивного навчання;

кандидат психологічних наук, професор
Моргун Володимир Федорович,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка,
психолого-педагогічний факультет,
завідувач кафедри психології

Захист відбудеться „23" березня 2011 року о 14^{00} годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.14 у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова за адресою: 01601, м.Київ, вул.Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (01601, м.Київ, вул.Пирогова, 9).

Автореферат розісланий „21" лютого 2011 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради **С.В. Федоренко**

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в Україні в останні роки, бурхливе зростання обсягу інформації докорінно змінили вимоги до сучасної освітньої системи. Одним із завдань трансформації національної системи освіти до Європейського соціально-культурного простору є технологічне переоснащення моделей навчально-виховного процесу.

Розвиток суспільства на сучасному етапі вимагає суттєвого удосконалення всієї системи освіти, вивірення основних позицій, ліквідації суперечностей між традиційними підходами та перспективними завданнями у підготовці фахівця як особистості, здатної на пошуки, перетворення та саморозвиток. У зв'язку з цим постає завдання дослідження мотиваційної готовності особистості до систематичного удосконалення власного професійного рівня.

Саме тому мотиваційна готовність у психології розглядається не лише як умова досягнення високих академічних успіхів, а й як детермінант оволодіння професійними знаннями з наступною трансформацією їх у педагогічну практику (А.О.Вербицький, О.М.Леонтьєв, С.Д Максименко).

Доведено, що розвиток дітей з вадами слуху опосередкований сутністю корекційного спрямування навчально-виховного процесу, який проектується і здійснюється фахівцем високої кваліфікації (О.І.Дьячков, В.І.Бондар, А.М.Гольдберг, В.М.Синьов, Л.І.Фомічова, М.К.Шеремет, М.Д.Ярмаченко).

Набуття професіоналізму здійснюється, перш за все, у період перебування студентів в університеті, тому система навчання має бути забезпечена ґрунтовно розробленим психологічним підґрунтям з метою цілеспрямованого впливу у формуванні професіонала, а відтак, навчання в університеті, як вивірена система підготовки кадрів (В.П.Андрущенко, В.Г.Кремень), має спрямовувати самого студента на високі професійні звершення, реалізація яких опосередкована особистісним зростанням і розвитком студента.

Доведено, що розвиток особистості як складний динамічний процес, пов'язаний з мотиваційною сферою (І.Д.Пасічник, В.О.Татенко, О.П.Хохліна, О.Я.Чебикін), визначає характер включеності особистості у діяльність, ієрархічну залежність у постановці цілей, і, як результат, надання навчанню іншої валентності, а саме трактування студентом набуття професії як особистісної цінності.

Проведені дослідження пізнавальних та професійних мотивів (А.О.Вербицький, О.М.Леонтьєв, В.Ф.Моргун) показали існування широкого діапазону відмінностей у проявах студентів, які визначають у подальшому фахову компетентність.

Тобто встановлено, що існує пряма залежність результативності підготовки фахівців університетом від сформованості мотиваційної сфери

особистості студента, яка проявляється у мотиваційній готовності до професійної діяльності.

Виходячи із зазначеного, дослідження мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності є актуальною проблемою сьогодення. Тому дисертаційне дослідження на тему „Мотиваційна готовність студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності (на матеріалі звуковимови)" є актуальним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Інституту корекційної педагогіки та психології Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова у галузі спеціальної психології і є складовою теми: „Навчання, виховання, соціальна та трудова реабілітація дітей з вадами психофізичного та розумового розвитку". Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою НПУ імені М.П.Драгоманова (протокол № 31 від 26 жовтня 2006 року) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 9 від 27 листопада 2007 року).

Мета дослідження – дослідити актуальний рівень мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів в період навчання в університеті та перевірити ефективність запропонованих засобів підвищення рівня сформованості мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності.

Відповідно до визначеної мети поставлено такі завдання:

1. Провести теоретичний аналіз психологічних теорій та підходів з дослідження характеру впливу мотиваційної сфери особистості на становлення і здійснення професійної педагогічної діяльності.
2. Розробити методику діагностичного обстеження актуального рівня сформованості мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності.
3. Дослідити закономірності та динаміку розвитку мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності в період навчання в університеті.
4. Виявити та експериментально перевірити психологічні засади ефективного впливу на динаміку розвитку мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності.

Об'єктом дослідження є психологічні прояви мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до здійснення професійної діяльності.

Предметом дослідження є особливості мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності.

Теоретико-методологічну основу дослідження склали провідні вчення про особистість та діяльність: системний підхід як загальнонауковий метод пізнання (В.П.Андрущенко, В.Г.Кремень); теорія взаємообумовленості

зовнішніх і внутрішніх умов розвитку особистості та її мотиваційної сфери (Б.Г.Ананьєв, Г.С.Костюк, Б.Ф.Ломов, В.М.Мясіщев); культурно-історична концепція розвитку Л.С.Виготського; теорія розвивального навчання (В.В.Давидов, Д.Б.Ельконін, Л.В.Занков); теорія взаємообумовленості мотивів цілями, потребами та діяльністю особистості О.М.Леонтьєва; топологічний підхід розвитку мотивації учіння В.Ф.Моргуна; теорія змін мотивації В.К.Вілюнаса; теорії опосередкованого корекційним змістом динамічного розвитку дітей з психофізичними вадами В.І.Бондаря, В.М.Синьова; теорія знаково-контекстного підходу до навчання А.О.Вербицького; теорія знакового опосередкування у проектуванні навчання Л.І.Фомічової.

Методи дослідження:

- *теоретичні*: аналіз, систематизація, порівняння вітчизняної та зарубіжної психолого-педагогічної літератури для з'ясування теоретико-методичних засад мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності;

- *емпіричні:* тестування, констатувальний, формувальний, контрольний експерименти. На різних етапах дослідження використовувалися такі діагностичні методики: модифікована методика «Мотивація до досягнення успіху» Т.Елерса, методика «Самооцінка мотивації схвалення» Д.Кроуна та Д.Марлоу, методика «Ціннісні орієнтації» М.Рокича, авторська методика «Спонукальність контактів з дитиною», авторська методика «Уявлення про мої власні мотиви», методика «Спонукальність контакту з викладачами», методика «Практичного і звітнього розподілу часу і тривалості провідних видів діяльності», авторська методика «Мотиваційного вибору у контексті відкритої ситуації», методика «Мотиваційного вибору у контексті закритої ситуації»;

- *методи обробки даних:* кількісний та якісний аналіз результатів експерименту методами математичної статистики.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

- *уперше* проведено психологічне вивчення рівня сформованості мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності; сконструйовані і апробовані авторські діагностичні методики та розроблені психологічні підходи ефективного впливу на розвиток мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності у період навчання в університеті; виявлена структура та встановлені критерії і рівні мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності; визначені домінантні мотиви та характер їх впливу на діяльність; виявлені «модифіковані ознаки критеріїв», що визначають процес і результат мотиваційної готовності;

- *розширено та доповнено* наукові уявлення про специфіку становлення мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності як складного динамічного феномену, високий рівень якого має стати результатом успішної професійної діяльності сурдопедагога;

- *дістало* подальшого розвитку знання сутності феномену мотиваційної готовності студента-сурдопедагога до здійснення професійної

діяльності та конкретизовано положення про взаємозв'язок мотиваційної сфери та діяльності у формуванні особистості.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що апробований психодіагностичний комплекс методик для визначення рівня сформованості мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності (на матеріалі звуковимови). Розроблені методичні засади оптимізації процесу становлення мотиваційної готовності студентів до професійної діяльності стануть корисними викладачам педагогічних університетів та коледжів. Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані викладачами вищих навчальних закладів під час викладання таких навчальних дисциплін: «Педагогічна психологія», «Педагогіка з методикою викладання», «Психологія з методикою викладання», «Сурдопедагогіка з методикою викладання», «Сурдопсихологія з методикою викладання».

Результати дослідження *впроваджено* у навчальний процес Інституту корекційної педагогіки та психології Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (довідка № 65/09 від 01 грудня 2009 р.), у навчально-виховний процес спеціальної середньої загальноосвітньої школи-інтернату № 9 для дітей зі зниженим слухом м.Києва (довідка № 21 від 10 лютого 2010 р.).

Експериментальна база та основні етапи дослідження.

Дослідження здійснювалося протягом 2004-2010 н.р., охоплювало декілька етапів науково-психологічного пошуку.

В експериментальному дослідженні було задіяно 1750 студентів-сурдопедагогів 1-6 курсів стаціонарної та заочної форм навчання ІКПП НПУ імені М.П.Драгоманова. За результатами констатувального, формувального та контрольного експериментів зібрано і проаналізовано понад 15750 протоколів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дослідження та фактичний матеріал, що їх підтверджує, апробовано у доповідях на 19 наукових конференціях різних рівнів: на Міжнародних наукових конференціях: Continuous VIII International Scientific Conference's Teacher Education in the XXI Century: Changes and Perspectives (November 20, 2009, Siaulia); «Инновационные технологии в образовании» (Алушта 2007-2008, Судак 2009); «Актуальні проблеми корекційної педагогіки та спеціальної психології» (Київ, 2005); на Всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Реабілітація дітей з особливостями психофізичного розвитку: сучасність і перспективи» (Сімферополь, 2005); „Професіоналізм педагога в контексті Європейського вибору України" (Ялта, 2006); «Інтеграція людей з обмеженими можливостями в освітній простір України» (Ялта, 2006); Всеукраїнська науково-практична конференція «Педагогічні читання» (Київ, 2005; Ужгород, 2006; Миколаїв, 2007; Калуш, 2008; Київ, 2009; Теребовля, 2010); на науково-звітних конференціях викладачів НПУ імені М.П.Драгоманова (Київ, 2006-2010).

Публікації. Основні положення дослідження знайшли своє відображення у 9 одноосібних публікаціях, серед яких - 4 у фахових наукових виданнях, 5 – у наукових збірках, матеріалах науково-практичних конференцій.

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (274 найменування, із них 9 іноземних), 4 додатків на 8 сторінках, містить 16 таблиць, 6 схем, 1 діаграму. Загальний обсяг дисертації складає 199 сторінок комп'ютерного набору, із них 171 сторінка основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, подано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету та завдання дослідження, об'єкт, предмет, методологічні засади, описано методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичну значущість результатів дослідження, сфери апробації результатів дослідження, впровадження його результатів у практику та публікації за темою дослідження, дані про обсяг і структуру роботи.

У першому розділі «Теоретичний аналіз мотивації як структурної складової діяльності особистості у професійній діяльності» представлено результати теоретико-методологічного аналізу літературних джерел із досліджуваної проблеми, проаналізовано концептуальні напрямки вивчення.

Проблема мотиваційної сфери протягом тривалого періоду викликала глибинний інтерес психологів Б.Г.Ананьєва, О.Г.Асмолова, В.Г.Асєєва, Л.І.Божович, М.Й.Боришевського, А.О.Вербицького, Л.С.Виготського, В.К.Вілюнаса, П.Я.Гальперіна, Г.С.Костюка, О.М.Леонтьєва, С.Д.Максименка, В.Ф.Моргуна, В.М.Мясищева, Б.Ф.Ломова, С.Л.Рубінштейна, Д.М.Узнадзе.

Важливе місце у дослідженнях посідає вивчення взаємозв'язку мотиваційної сфери, формування особистості та підготовки педагогів (В.П.Андрущенко, В.І.Бондар, В.М.Синьов, Л.І.Фомічова). Проте, з огляду на значущість даної проблеми, особливо в період переосмислення функцій, значення, змісту вищої освіти, значне коло питань, пов'язаних з мотиваційною сферою особистості педагога, потребує свого подальшого розв'язання (І.А.Зязюн, Н.В.Чепелєва).

Розвиток різнобічно та духовно розвиненої особистості громадянина є важливою умовою розбудови демократичної української держави (В.Г.Кремень, В.П.Андрущенко). Аналіз соціально-економічних, політичних, духовних перетворень в Україні переконує в тому, що ефективне здійснення та переведення освіти на якісно новий рівень, потребує серйозного вдосконалення теоретичної та практичної підготовки спеціалістів вищої кваліфікації. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває пошук внутрішніх резервів підвищення

ефективності навчально-професійної діяльності майбутніх фахівців (А.Г.Бугріменко, Б.В.Дурнєва, С.С.Занюк, Л.В.Міхеєва).

Загальні питання проблеми мотивації досліджувалися Б.Ф.Ломовим, Є.В.Шороховою, О.М.Леонтьєвим, які відносять мотиви до системоутворюючих факторів особистості; зазначають, що діяльність не здійснюється без мотиву; акцентують увагу на тому, що мотивація є особистісним утворенням. Виявлено, зокрема, що мотивація істотно впливає на формування когнітивних процесів та динаміку становлення особистості (В.ГАсеєв, В.Н.Абрамова, Б.С.Братусь, В.В.Брушлинський, М.Л.Смульсон). Досліджувались не лише питання структури мотивів, а й розвиток мотивації такої вікової категорії як учні і студенти, в яких провідною діяльністю є навчальна діяльність (М.І.Алексєєва, О.О.Бодальов, В.І.Бондар, М.В.Матюхіна, С.Г.Москвичов).

Доведено, що мотиваційна сфера особистості є складним психічним утворенням (Б.С.Братусь, І.О.Зимня, А.К.Маркова, Г.С.Сухобська). Вона є ієрархізованою динамічною мотиваційною системою, в якій потреби, мотиви та цілі певним чином взаємопов'язані та взаємообумовлені (П.М.Якобсон). Детермінація в цій системі має відносно стійкий зв'язок. Ієрархічна структура у період формування особистості є досить рухливою (В.В.Давидов, Д.Б.Ельконін). Одні ієрархічні структури зберігаються протягом довготривалого періоду, інші – короткотривалі, зумовлені, здебільшого, ситуацією (С.Л.Рубінштейн, Б.І.Додонов). Вважається, що часовий показник стійкості ієрархічних структур є важливим параметром, який характеризує мотиваційну сферу (О.Ф.Бондаренко, В.Ф.Моргун).

Згідно концепції О.М.Леонтьєва, мотиваційна сфера особистості має своє відображення в практичній діяльності і опосередковується появою потреби. В результаті виявлення потреби вона набуває своєї предметності, а у сприйнятті предмету проявляється його спонукальний вплив. О.М.Леонтьєв зазначав, що потреба спочатку виступає лише як передумова діяльності, надалі, коли суб'єкт починає діяти, відбувається трансформація потреби і вона, видозмінюючись, проявляється у зміщенні мети на мотив.

Мотиви пов'язують з цілями, установками, інтересами, видами діяльності (Б.С.Братусь, Н.Ф.Тализіна, Г.С.Сухобська, В.І.Ковальов). Показано, що в процесі формування особистості виникають нові мотиви, змінюється їхня ієрархія (М.Г.Ярошевський, А.В.Петровський). Дослідники наголошували на існуванні взаємозв'язку мотивів та емоцій, вказуючи, що даний взаємозв'язок полягає в тому, що емоції відображають відношення між мотивами і можливістю успішної реалізації діяльності (С.С.Занюк, А.К.Дусавицький, Б.І.Додонов, І.А.Джидарьян). Разом з тим, існують вказівки на те, що емоційно забарвлені мотиви є нестійкими: одні емоційні мотиви пов'язані з різною насиченістю негативних емоцій, інші - позитивних емоцій, тобто можуть бути протилежними і нейтральними (Р.С.Вайсман, К.Левін, А.Маслоу, Х.Хекхаузен).

Наше дослідження спирається на діяльнісний підхід, в якому мотивація є компонентом діяльності, характеризує особистість і трактується в цілому як системне утворення (Б.Ф.Ломов, О.М.Леонтьєв, В.Ф.Моргун, В.К.Вілюнас, О.Ф.Бондаренко).

У значній кількості досліджень наголошувалося на тому, що фаховість підготовки сурдопедагогів впливає на розвиток дитини з вадами слуху, визначаючи її подальшу долю (К.Д.Бойко, А.М.Гольдберг, Е.П.Гроза, І.І.Двигун, Н.Ф.Засенко, Г.М.Кобернік, І.П.Колесник, В.О.Кондратенко, Р.Г.Краєвський, О.П.Круглик, Л.С.Лебедєва, І.М.Лобурець, К.В.Луцько, Л.О.Малина, М.К.Шеремет, М.Д.Ярмаченко). Саме тому віднайдення психологічних умов ефективного формування у студентів-сурдопедагогів мотиваційної готовності, набуття ними фахової майстерності в період навчання в університеті, виступає пріоритетним напрямком спеціальної психології.

У другому розділі «Мотиваційна готовність студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності» відображено загальну стратегію експериментального дослідження, обґрунтовано систему діагностичних методик, описано процедуру проведення констатувального експерименту, спрямованого на визначення актуального рівня мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності, проаналізовано отримані в експерименті результати.

У процесі аналізу результатів констатувального експерименту виявлено, що студенти - сурдопедагоги відрізняються один від одного у проявах мотиваційної готовності до професійної діяльності. Перш за все встановлено, що мотиваційна готовність студентів-сурдопедагогів пов'язана з пізнавальним мотивом та мотивом досягнення. З'ясовано, що у мотиві досягнення прояви мотиваційної готовності у студентів-сурдопедагогів стосуються досягнення успіху та запобігання неуспіху. Прояви мотивів у мотиваційній готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності позначені як симптомокомплекси і виступили у аналізі даних констатувального експерименту критеріями, які, по-перше, підлягали детальному аналізу, по – друге, склали підґрунтя опису виявленої у дослідженні широкої палітри проявів.

Відповідно завданням дослідження була сконструйована цілісна методика вивчення мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів, яка пройшла апробацію у пілотному дослідженні, чим була підтверджена її дієвість та результативність. Методика констатувального експерименту складалась із трьох серій завдань. Перша серія названа «стратегічно-орієнтована», завдання якої спрямовані на вивчення стимулюючих факторів, які пов'язані з основними показниками мотиваційної готовності. Друга серія діагностичної методики констатувального експерименту названа «рефлексивно-орієнтована», завдання серії спрямовані на вивчення мотиваційної готовності, яка, через усвідомлення студентом власних характеристик, впливає у подальшому на його діяльність.

Третя серія, «практично-орієнтована», містила завдання, опосередковані практичною реалізацією певного змісту.

Основними критеріями аналізу отриманих у констатувальному експерименті даних виступили: «інтерес до дитини», «активність власного впливу», «професійне зростання», «трансформація професійних умінь», «особистісне привласнення значимих умінь». У дослідженні виявлено, що «інтерес до дитини» як симптомокомплекс проявляється по-різному, що пов'язано з тим, наскільки студенти-сурдопедагоги переймаються проблемами дитини; співпереживають; мають бажання працювати з дитиною з вадами слуху. Критерій «активність власного впливу» проявляється в розумінні студентами-сурдопедагогами інструкцій; швидкому прийнятті ними рішень в оцінюванні власних дій. Критерій «професійне зростання» проявляється в професійному зацікавленні; в обсязі і точності запасу знань; в усвідомленні студентами-сурдопедагогами складності майбутньої професії, рефлексії; характеризується оволодінням ними засобами професійного зростання. Критерій «трансформація професійних умінь» проявляється у переході від теоретичних знань до практичних умінь; характеризується застосуванням засобів трансформації власних практичних дій та свідчить про когнітивний потенціал студента. Критерій «особистісне привласнення значимих умінь» засвідчує власні зусилля студентів-сурдопедагогів з визначенням професійно значимих умінь та навичок, пов'язується з тим, наскільки майбутня професійна діяльність набула особистісного смислу.

За результатами аналізу даних констатувального експерименту були виявлені суттєві відмінності у студентів-сурдопедагогів за проявами мотиваційної готовності при виконанні окремих завдань методик. Зафіксовано 4 рівня сформованості мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності: перший, найнижчий рівень – «індиферентний»; другий рівень – рівень «включення»; третій рівень – «співчуття та співпереживання»; останній, четвертий рівень (найвищий) «професійний». Розглянемо їх більш детально.

«Індиферентний» рівень характеризує найнижчий рівень мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності. Мотиваційна готовність студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності на даному рівні не сформована, даному рівню властиві пасивність, байдужість до професії, недиференційовані прояви у ставленні до дітей з вадами слуху. «Включення» є другим рівнем, який характеризується тим, що мотиваційна готовність до професійної діяльності студентів-сурдопедагогів недостатньо сформована, прояви зацікавленості є епізодичними, недиференційована активність; зацікавленість до майбутньої професійної діяльності є пасивною; переважає зацікавленість окремими успіхами; з'являються перші спроби застосування теоретичних знань у практичній діяльності, але даному рівню властива невпевненість у власних можливостях. Третій рівень, а саме рівень «співчуття

та співпереживання», характеризується в цілому сформованістю у студентів-сурдопедагогів потягу до професійної діяльності; фіксується висока зацікавленість дітьми з вадами слуху; є постійні прояви ініціативності; активності; інтерес до майбутньої професійної діяльності, але є великий розрив між академічною високою успішністю і втіленням знань у практику; проявляється боязливість у складних випадках, що існують у навчальному процесі спеціальних закладів освіти для дітей з вадами слуху; такі студенти-сурдопедагоги уникають складних ситуацій. Четвертий рівень («професійний») характеризується проявами високої сформованості мотиваційної готовності до професійної діяльності; виявлено яскраво виражену зацікавленість студентів-сурдопедагогів особливостями дітей з вадами слуху; практична діяльність корелюється з навчальними успіхами; існує на даному рівні глибинне вивчення корекційної складової розвитку дитини з вадами слуху; характеризується наявністю позитивної динаміки професійного зростання.

Кількісні дані, актуального рівня мотиваційної готовності до професійної діяльності, зафіксовані у констатувальному експерименті, надані у вигляді таблиці 1.

Таблиця 1

Розподіл студентів-сурдопедагогів стаціонарної та заочної форм навчання за актуальним рівнем мотиваційної готовності до професійної діяльності у констатувальному експерименті (у %)

Рівні	Форма навчання															
	Стаціонарна						Заочна									
							Перша вища освіта							Друга вища освіта		
	Бакалавр				спец	маг	бакалавр				спец	магістр		Спеціаліст		
	Курси навчання															
	1	2	3	4	5	5	1	2	3	4	5	5	6	3	4	5
I	91	74	51	27	12	-	65	44	27	14	11	-	-	-	-	-
II	6	17	32	35	25	30	36	39	48	53	26	19	14	12	4	2
III	2	5	5	18	39	45	6	12	18	25	44	51	48	47	48	42
IV	1	4	12	20	24	25	3	5	7	8	19	30	38	41	48	56

Кількісні дані таблиці свідчать, що на найвищому рівні мотиваційної готовності до професійної діяльності знаходяться студенти-сурдопедагоги, які здобувають другу вищу освіту (56%), в той час як даний рівень мотиваційної готовності у студентів-заочників 5 і 6 курсів, що здобувають першу вищу освіту, за освітньо-кваліфікаційним рівнем (ОКР) «спеціаліст» становить 19%, та за ОКР «магістр» - 30% і 38% відповідно. Найвищий рівень мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів 5 курсу стаціонарної форми навчання є

нижчим і складає 24% студентів, які навчаються за ОКР «спеціаліст» і 25% за ОКР «магістр».

Виявлені і описані рівні в кількісному і якісному аналізі показали, що критерії «інтерес до дитини», «активність власного впливу», «професійне зростання», «трансформація професійних умінь», «особистісне привласнення значимих умінь» видозмінюються під впливом домінуючого мотиву. Дана залежність, відповідно логіці видозміни, наведена у схемі (Рис.1).

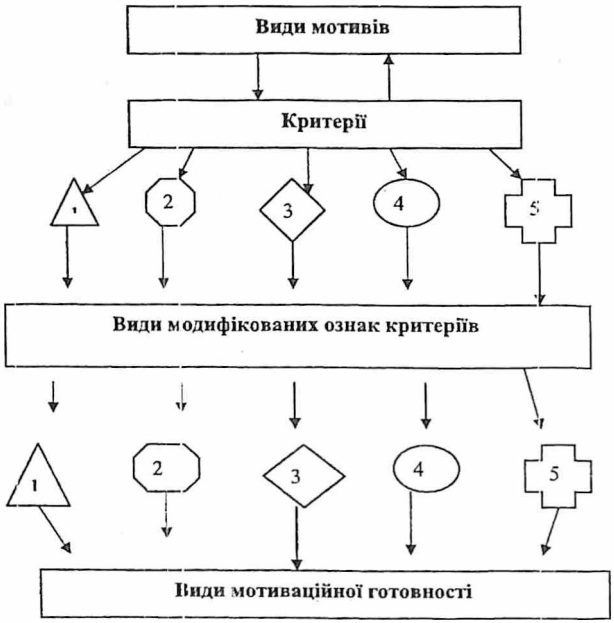

Рис.1. Залежності між мотивом, критеріями та модифікованими ознаками критеріїв

Виявлено, що структуру мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності складають мотиви, критерії та модифіковані ознаки критеріїв. Встановлено і описано п'ятнадцять модифікованих ознак критеріїв, що складають відповідно підґрунтя мотиваційної готовності, а саме: поглиблені знання про психічні особливості дитини з вадами слуху; самостійність у вивченні дитини з наступним порівнянням висновків з об'єктивними характеристиками; оволодіння знаннями, які впливають на професійне та педагогічне зростання; наполегливість в

навчанні з високими академічними показниками успішності; ставлення до здобутих знань як до умови успішності майбутньої професійної діяльності; творчий пошук інноваційних корекційних форм впливу на розвиток дитини; вміння та навички надбання, розширення та переробка інформації; постійність у постановці перспектив, цілей, розвиток нових ідей; позитивна динаміка професійного зростання, яка проявляється в діях; активне звертання до зовнішніх джерел; критичне ставлення до власних помилок; активність у бажанні допомогти дитині з вадами слуху; самостійність при вирішенні складних ситуацій; вільність переходу від теоретичних до практичних знань у навчанні; особисті практичні професійні досягнення, здатність творити.

Мотиваційна готовність через мотиви, критерії та модифіковані ознаки критеріїв має три групи проявів: «модифіковані ознаки критеріїв за пізнавальним мотивом», «модифіковані ознаки критеріїв за мотивом досягнення успіху», «модифіковані ознаки критеріїв за мотивом запобігання неуспіху» разом позначені у дослідженні як «прояви модифікованих ознак критеріїв за основними мотивами».

Виявлені у дослідженні закономірності дозволили стверджувати, що мотиваційна готовність студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності має особливу структуру. Мотиваційну готовність студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності доцільно з психологічної точки зору розглядати як формування внутрішньо детермінованих особистісних новоутворень, пов'язаних з практичною реалізацією теоретичних знань про ефективну складову корекційного впливу з метою забезпечення позитивної динаміки розвитку дитини з вадами слуху.

Зупинимося більш детально на кожній складовій готовності. Мотиваційній готовності до пізнання характерні такі психічні новоутворення особистості студента-сурдопедагога, які знаходяться у ракурсі внутрішнього стимулювання, яке спрямоване на набуття, розширення творчого пошуку, що викликає у особистості позитивне ставлення до даної діяльності і задоволення від інтелектуальних дій, які спрямовані на творчий пошук.

Мотиваційна готовність до досягнення успіху передбачає появу психічних новоутворень особистості майбутнього сурдопедагога, які пов'язані з таким внутрішнім станом особистості, який стимулює успішність професійної діяльності і досягнення; проявляється у позитивних змінах у розвитку дитини з вадами слуху, завдячуючи адекватно відібраному корекційному змісту навчання.

Мотиваційна готовність до запобігання неуспіху є показником особистості студентів-сурдопедагогів, саме таким показником психічного новоутворення, завдяки якому існуючі у професії труднощі успішно переборюються. Отже ситуації, що розцінюються як професійні неуспіхи, не знижують інтересу до педагогічної діяльності, не впливають на процес

досягнення мети, не призводять до негативного емоційного стану, напруги або негативних проявів.

Отже, мотиваційна готовність студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності є складним утворенням, залежним від структурних складових, має «чотирьохрівневу динаміку розвитку», визначається «домінантними мотивами» (пізнавальним мотивом, мотивом досягнення успіху, мотивом запобігання неуспіху); «критеріальними характеристиками» («інтерес до дитини», «активність власного впливу», «професійне зростання», «трансформація професійних умінь», «особистісне привласнення значимих умінь»); взаємозалежностями від конкретного мотиву та «модифікованими ознаками критеріїв», що у взаємовпливі визначають три групи складників готовності: мотиваційну готовність до пізнання; мотиваційну готовність до досягнення успіху; мотиваційну готовність до запобігання неуспіху.

Всі вище зазначені групи є структурою мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності.

У третьому розділі «Формування мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності» представлено теоретичні основи навчально-розвивальної програми з формування мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності. Описується специфіка реалізації програми, а також основний методичний інструментарій, що використовувався в ході роботи. Подано також аналіз результатів проведеного формувального експерименту.

Результати теоретичного аналізу літературних джерел та дані констатувального експерименту враховувались у розробці підходів до реалізації формувального експерименту. По-перше, у дослідженні було визначено, що формувальний експеримент мав здійснюватись зі студентами трьох освітніх рівнів (бакалаври, спеціалісти, магістри) та двох форм навчання (стаціонарна, заочна), що було пов'язано з обмеженою в Україні кількістю студентів-сурдопедагогів. По-друге, навчальним змістом у цілеспрямованому впливі на розвиток мотиваційної готовності було визначено формування вимови у дітей з вадами слуху як змісту, який чітко окреслений за кінцевим результатом. Даний зміст характеризує складну систему постановки, автоматизації і диференціації звуків, в якій досить прямо вказаний алгоритм сурдопедагогічного впливу, змістовно виписані помилки сурдопедагога та вади звуковимови при роботі над звуками української мови. По-третє, формування здійснювалось в рамках активних методів навчання (АМН), які мають нові якості в силу: а) систематизацією змісту представленого в імітаційній моделі сурдопедагогічної діяльності; б) відтворенням структури і функцій професійної діяльності сурдопедагога в ігровій моделі; в) наближенням ситуації навчального процесу до реальних умов, у зв'язку з чим, через практичне застосування знань, забезпечується перехід студента-сурдопедагога від пізнавальної мотивації до професійної. Форма надання завдань експерименту набувала насичення

змістової наповненості через: вибір об'єкта гри; дослідження закономірностей моделі; через попередню розробку процедури гри; розробку системи стимулювання; розробку документообігу; розробку процесу гри; експериментальні висновки і корегування. Результат виділення сутності завдань через форму АМН контролювався визначеними відповідними психологічним підходами: імітаційного моделювання умов і динаміки сурдопедагогічної діяльності; ігрового моделювання; спільної діяльності учасників за різними завданнями при збереженні єдиної мети; вимушеності діалогічного спілкування студентів для координації дій; творчо спрямованого процесу розгортання професійного сурдопедагогічного змісту; збереження двоплановості діяльності студента-сурдопедагога через імітаційно-ігрову та професійну діяльність.

При цьому фактичний зміст з формування вимови у дитини з вадами слуху розглядався в рамках набуття студентами теоретичних знань як змісту навчальної діяльності, які, за підходами В.В.Давидова, є фактично потребою такої діяльності.

Відповідно до зазначених теоретичних позицій методика формувального експерименту базувалась на виявлених у констатувальному експерименті 15 модифікованих ознаках критеріїв, які, як це було показано в аналізі результатів констатувального експерименту, виявились по-різному вираженими і сформованими. Виходячи із ранжування даних модифікованих ознак критеріїв алгоритм формування становив наступне: 1) формування знань про психічні особливості дитини з вадами слуху; 2) формування вмінь та навичок надбання, розширення та переробки інформації; 3) формування самостійності у вивченні дитини, з наступним порівнянням висновків з об'єктивними характеристиками; 4) формування критичного ставлення до власних помилок; 5) формування навичок творчого пошуку інноваційних корекційних форм впливу на розвиток дитини; 6) формування вмінь оволодівати знаннями, які впливають на педагогічне зростання; 7) формування постійності в постановці перспектив, цілей, розвиток нових ідей; 8) формування активності в бажанні допомогти дитині з вадами слуху; 9) формування наполегливості в навчанні з високими академічними показниками успішності; 10) формування позитивної динаміки професійного зростання, яка проявляється в діях; 11) формування самостійності при вирішенні складних ситуацій; 12) формування вільного переходу від теоретичних до практичних знань у навчанні; 13) формування особистісних практичних професійних досягнень, здатність творити; 14) формування відповідального ставлення до здобутих знань, як до умови успішності майбутньої професійної діяльності; 15) формування активного звертання до зовнішніх джерел.

Проведений формувальний експеримент показав значні зрушення у рівні мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності. Перевірка дієвості запропонованих у формувальному експерименті психологічних умов здійснювалась у контрольному експерименті. Кількісні

дані, зафіксовані у контрольному експерименті, свідчать про підвищення рівня мотиваційної готовності до професійної діяльності студентів-сурдопедагогів 1-6 курсів. У таблиці 2 наводяться результати, виявлені у контрольному експерименті.

Таблиця 2

Розподіл за рівнями мотиваційної готовності до професійної діяльності студентів-сурдопедагогів у контрольному експерименті (у %)

Рівні	Форма навчання															
	Стаціонарна						Заочна									
							Перша вища освіта							Друга вища освіта		
	бакалавр				спец	маг	бакалавр				спец	магістр		спеціаліст		
	Курси навчання															
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	5	6	3	4	5
I	40	31	25	20	1	-	35	23	19	7	-	-	-	-	-	-
II	52	54	41	25	7	5	45	40	31	19	20	3	-	-	-	-
III	3	7	11	20	34	32	11	19	27	43	44	30	11	51	36	8
IV	5	8	23	35	58	63	9	18	23	31	36	67	89	49	64	92

Наведені у таблиці дані показують позитивні зрушення в сформованості мотиваційної готовності до професійної діяльності студентів-сурдопедагогів усіх форм навчання. Так, у студентів, які здобувають другу вищу освіту, показник становить 92% становить після експерименту проти 56% до експерименту. У студентів-сурдопедагогів 5-6 курсів заочної форми навчання рівень мотиваційної готовності до професійної діяльності змінився у такій спосіб: з 19% до 36% (ОКР «спеціаліст»), з 30% до 67% (ОКР «магістр» 5-го року навчання), з 38% до 89% (ОКР «магістр» 6-го року навчання). Характеризуючи студентів-сурдопедагогів стаціонарної форми навчання показник також змінювався таким чином: з 24% до 58% (ОКР «спеціаліст»), з 25% до 63% (ОКР «магістр»).

Отже, запропоновані психологічні підходи дають можливість стверджувати, що їхня реалізація у навчальному процесі університету призводить до підвищення рівня мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності.

ВИСНОВКИ

Викладені вище положення і закономірності дозволили підійти до певних узагальнень емпіричного матеріалу, що надано у вигляді висновків, які

здійснені на основі аналізу і систематизації емпіричного матеріалу, отриманого у констатувальному, формувальному та контрольному експерименті.

1. У дисертаційному дослідженні зроблено теоретичний аналіз і експериментальне вивчення мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності, що проявляється у розкритті змісту категорії мотиваційної готовності до педагогічної діяльності з дітьми з вадами слуху, емпіричному вивченні складових та рівнів сформованості мотиваційної готовності майбутніх сурдопедагогів, вивчення умов формування мотиваційної готовності. Проблема особистісного розвитку студентів-сурдопедагогів і, в першу чергу, вивчення рівня і визначення психологічних умов формування мотиваційної готовності є важливою і актуальною на етапі перебудови освітнього простору вищої школи. Мотиваційна готовність розглядається як здатність активно включатись у професійну діяльність, вибудовувати власну пізнавальну позицію.

2. Узагальнюючи результати проведеного теоретичного аналізу психологічних досліджень з проблеми мотивації, мотиваційної готовності до професійної діяльності в цілому і педагогічної зокрема, доцільно зауважити, що вивчення досліджень з проблеми аналізу мотивів, мотиваційної сфери особистості, мотиваційної готовності свідчить, що їхні результати суттєво різняться, що пов'язано з існуванням різновекторності теоретичних підходів, що розширює рамки трактування мотиваційної сфери особистості. У психологічних дослідженнях доведено, що мотивація є системоутворюючим фактором, несе в собі особистісний смисл, мотив є невід'ємним компонентом діяльності. Встановлено, що мотиваційна сфера особистості визначає професійний рівень майбутнього педагога. Разом з тим, цілеспрямованого дослідження з проблеми мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до педагогічної діяльності не проводилось, тому виявлення рівня сформованості мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів є актуальним з точки зору психологічної теорії та практики.

3. У процесі аналізу результатів констатувального експерименту виявлено, що студенти - сурдопедагоги відрізняються один від одного у проявах мотиваційної готовності до професійної діяльності. Перш за все встановлено, що мотиваційна готовність студентів-сурдопедагогів пов'язана з пізнавальним мотивом та мотивом досягнення. З'ясовано, що у мотиві досягнення прояви мотиваційної готовності у студентів-сурдопедагогів стосуються досягнення успіху та запобігання неуспіху.

4. Відповідно завданням дослідження була сконструйована цілісна методика вивчення мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів, яка пройшла апробацію у дослідженні, чим була підтверджена її дієвість та результативність. Методика констатувального експерименту складалась із трьох серій завдань. Перша серія названа як «стратегічно – орієнтована», завдання якої спрямовані на вивчення стимулюючих факторів, які пов'язані з основними

показниками мотиваційної готовності. Друга серія діагностичної методики констатувального експерименту названа як «рефлексивно – орієнтована», завдання серії спрямовані на вивчення мотиваційної готовності, яка через усвідомлення студентом власних характеристик впливає у подальшому на його власну діяльність. Третя серія, «практично – орієнтована», містила завдання опосередковані практичною реалізацією певного змісту.

5. У процесі дослідження зафіксовано 4 рівня сформованості мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності: перший, найнижчий рівень «індиферентний», другий рівень «включення», третій рівень «співчуття та співпереживання», четвертий рівень (найвищий) «професійний».

6. Виявлено, що структуру мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності складають мотиви, критерії та модифіковані ознаки критеріїв. Виявлено і описано п'ятнадцять модифікованих критеріїв, що складають відповідно підґрунтя мотиваційної готовності.

7. Мотиваційна готовність через мотиви, критерії та модифіковані ознаки критеріїв мають три групи проявів: «модифіковані ознаки критеріїв за пізнавальним мотивом», «модифіковані ознаки критеріїв за мотивом досягнення успіху», «модифіковані ознаки критеріїв за мотивом запобігання неуспіху». Вони позначені у дослідженні як «прояви модифікованих ознак критеріїв за основними мотивами».

8. Виявлені у дослідженні закономірності дозволили стверджувати, що мотиваційна готовність студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності має особливу структуру. Відповідно до виявленої структури, слід зазначити, що у мотиваційній готовності існують провідні, тобто домінантні мотиви, які пов'язані з інтересом, активністю власного впливу, професійним зростанням, трансформацією професійних умінь, особистісним привласненням значимих умінь.

9. Мотиваційну готовність студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності доцільно з психологічної точки зору розглядати як формування внутрішньо детермінованих особистісних новоутворень, пов'язаних з практичною реалізацією теоретичних знань у практичні з метою забезпечення корекційного впливу на динаміку розвитку дитини з вадами слуху. Узагальнюючи дані, отримані у дослідженні, слід зазначити, що мотиваційна готовність студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності має три групи проявів; а саме: мотиваційну готовність до пізнання, мотиваційну готовність до досягнення успіху, мотиваційну готовність до запобігання неуспіху.

Мотиваційній готовності до пізнання характерні такі психічні новоутворення особистості студента-сурдопедагога, які знаходяться у ракурсі внутрішнього стимулювання, яке спрямоване на набуття, розширення творчого пошуку, що викликає у особистості позитивне ставлення до даної діяльності і задоволення від інтелектуальних дій, які спрямовані на творчий пошук.

Мотиваційна готовність до досягнення успіху передбачає появу психічних новоутворень особистості майбутнього сурдопедагога, які пов'язані з таким внутрішнім станом особистості, який стимулює успішність професійної діяльності і досягнення; проявляється у позитивних змінах у розвитку дитини з вадами слуху, завдячуючи адекватно відібраному корекційному змісту навчання.

Мотиваційна готовність до запобігання неуспіху є показником особистості студентів-сурдопедагогів, а саме таким показником психічного новоутворення, завдяки якому існуючі у професії труднощі успішно переборюються; ситуації, що розцінюються як професійні неуспіхи, не знижують інтересу до професійної діяльності, не впливають на процес досягнення мети, не призводять до негативного емоційного стану, напруги або негативних проявів.

10. Проведений формувальний експеримент показав значні зрушення у рівні мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності і підтвердив дієвість запропонованих психологічних підходів.

Водночас, проведене дослідження не претендує на вичерпне вирішення всіх питань формування мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності. Залишилися поза завданнями дослідження такі напрямки як взаємовплив мотиваційної готовності та академічної успішності, структурування змісту дисциплін, виокремлення професійної і квазіпрофесійної діяльності тощо.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ РОБІТ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Гренюк Л. С. Основні проблеми дослідження мотиваційної поведінки та діяльності людини / Л. С. Гренюк // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія: зб. статей: Вип. 13. Ч. 1. – Ялта : РВВ КГУ, 2007. – С. 291 - 295.

2. Гренюк Л. С. Мотиваційна готовність у структурі педагогічної діяльності / Л. С. Гренюк // Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 2007. – Т. 8, вип. 2. – С. 44 - 58.

3. Гренюк Л. С. Теоретичні наукові школи мотивації як вихідні позиції формування особистості сурдопедагога / Л. С. Гренюк // науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. серія 19 «Корекційна педагогіка та психологія»: зб. наук. праць. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – № 14 – С. 189 - 191.

4. Гренюк Л. С. Психолого-педагогічні умови формування мотивів у різних видах навчання при підготовці сурдопедагогів / Л. С. Гренюк // Наук.-метод. зб. : Вип. 8. Т 1 / За ред. В. І .Бондаря, В. В. Засенка. – К., 2006. – С. 66 - 69.

5. Гренюк Л. С. Методи дослідження мотиваційної готовності студентів до роботи у полі культурному середовищі / Л. С. Гренюк // Міжкультурні комунікації та толерантність в освіті: зб. матеріалів Міжнародної конференції, 5 - 6 жовтня 2007 р. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – С. 14 - 18.

6. Гренюк Л. С. Мотиваційна компетентність у підготовці сурдопедагогів / Л. С. Гренюк // зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка / за ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. – Вип. XII. Серія: соціально-педагогічна. – Кам'янець-Подільській : аксіома, 2003. – С. 367-369.

7. Гренюк Л. С. Мотиваційний компонент розвитку особистості як ефективна спрямованість реформування вищої освіти в Україні / Л. С. Гренюк // Инновационные технологии в образовании : IV Міжнар. наук.-практ. конф., 19 - 21 верес 2007 р. – Алушта, 2007. – С. 152-154.

8. Гренюк Л. С. Мотивация как эффективный путь реализации инновационных технологий в образовании / Л. С. Гренюк // Инновационные технологии в образовании : материалы V Міжнар. наук.-практ. конф., 23 - 26 верес. 2008 р. – Алушта, 2008. – С. 72-74.

9. Гренюк Л. С. Иерархия психологических характеристик мотивационной готовности студентов в период обучения в вузе / Л. С. Гренюк // Инновационные технологии в образовании : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., 16-19 верес. 2009 р. – Судак, 2009. – С. 84-88.

АНОТАЦІЇ

Гренюк Л.С. Мотиваційна готовність студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності (на матеріалі звуковимови). - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.08 – спеціальна психологія. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. - Київ, 2011.

Дисертаційне дослідження присвячене проблемі діагностики та формування мотиваційної готовності студентів-сурдопедагогів до професійної діяльності.

Доведено, що мотиваційна готовність полягає у особистісному переорієнтуванні студента стосовно мотиваційних проявів щодо пізнавального мотиву, мотиву досягнення успіхів, мотиву запобігання неуспіху.

Структурно мотиваційна готовність фіксується у поведінкових і емоційних проявах, в «інтересі до дитини»; в «активності власного впливу»; в «професійному зростанні»; в «трансформації професійних умінь»; в «особистісному привласненні значимих умінь».

Виокремлено і визначено рівні мотиваційної готовності: «індиферентний», «включення», «співчуття та співпереживання», «професійний».

Ключові слова: мотиви, мотивація, мотиваційна готовність, модифіковані ознаки критеріїв, професійна діяльність, студенти-сурдопедагоги.

Гренюк Л. С. Мотивационная готовность студентов-сурдопедагогов к профессиональной деятельности (на материале звукопроизношения).- Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата психологических наук по специальности 19.00.08 - специальная психология. - Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. - Киев, 2011.

Диссертационное исследование посвящено проблеме диагностики и формирования мотивационной готовности студентов-сурдопедагогов к профессиональной деятельности (на материале звукопроизношения)

Доказано, что мотивационная готовность заключается в личностной переориентации студента-сурдопедагога относительно мотивационных проявлений в познавательном мотиве, мотиве достижения успеха, мотиве предупреждения неудач. Структурно мотивационная готовность фиксируется в поведенческих и эмоциональных проявлениях по отношению к ребенку с нарушением слуха; в «интересе к ребенку»; в «активности собственного влияния»; в «профессиональном росте»; в «трансформации профессиональных умений»; в «личностном присвоении значимых умений».

Установлено, что формирование мотивационной готовности является динамическим процессом, связанным с установлением причинности в действиях студентов и направленностью на учебный процесс и профессиональную деятельность. Побудительная функция связана с мотивационной готовностью в рамках познавательного мотива: готовностью к глубоким знаниям о психических особенностях ребенка с нарушениями слуха, приобретению, расширению и переработке информации, самостоятельному изучению ребенка с нарушением слуха с последующим сравнением выводов с объективными характеристиками, критическому отношению к собственным ошибкам, творческому поиску инновационных коррекционных форм влияния на развитие ребенка. Мотивационная готовность в рамках мотива достижения успеха связана с готовностью к умениям овладения знаниями, которые влияют на педагогический рост, постоянной постановке перспектив, целей, развитию новых идей, активному желанию помочь ребенку с нарушениями слуха, настойчивости в учебе с высокими академическими показателями успеваемости, позитивной динамике профессионального роста, которая проявляется в действиях. Мотивационная готовность в рамках мотива предупреждения неудачи связана с готовностью к самостоятельности при решении сложных ситуаций, свободному переходу от теоретических к

практическим знаниям в учебе, личностным практическим профессиональным достижениям, способности творить, ответственному отношению к приобретенным знаниям, которые влияют на успешность в будущей профессиональной деятельности, активному обращению к внешним источникам.

Выделены уровни мотивационной готовности: 1) «индифферентный», 2) «включение», 3) «сочувствие и сопереживание», 4) «профессиональный».

Обоснованна и экспериментально проверена программа формирования у студентов-сурдопедагогов мотивационной готовности к профессиональной деятельности, методологической основой которой является субъект- субъектная парадигма.

Ключевые слова: мотивы, мотивация, мотивационная готовность, модифицированные признаки критериев, профессиональная деятельность, студенты - сурдопедагоги.

Grenyuk L.S. Motivational preparedness of students-surdopedagogues to professional activity (based on speech therapy materials). – Manuscript.

Dissertation for scientific degree of a candidate of psychological sciences in specialty 19.00.08 – special psychology. – National Pedagogical M.P. Dragomanov University. – Kyiv, 2011.

Dissertation thesis is dedicated to the problem of diagnosing and development of motivational preparedness of students – future teachers for children with hearing impairments to professional activity.

It is proved that motivational preparedness rests upon personal reorientation of students regarding motivational reactions with regard to cognitive motive, achievement of success, avoiding failure motive.

Motivational preparedness is structured by behavioral and emotional reactions, attitude to a child, and student's concept of a child with hearing impairment, professional growth, personal impact, and personal identification of meaningful skills.

The following levels of motivational preparedness are determined: indifferent, inclusion, sympathy, professional.

Key words: motives, motivation, motivational preparedness, modified features of criteria, professional activity, students-surdopedagogues.

Підписано до друку 18.02.2011 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Наклад 100 прим. Зам. № 098
Віддруковано з оригіналів

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26